

Adresseliste

Deres ref:

Vår ref: 475.1/2025

Sted: Trondheim

Dato: 2.10.2025

Søknad om tillatelse til motorferdsel på Hardangervidda og dalstrøkene rundt 2026-2027

Norsk institutt for naturforskning (NINA) søker med dette Tilsynsutvalgene for Hardangervidda og Tinn kommune om tillatelse til motorferdsel i sammenheng med forsknings- og overvåkingsprosjektet «Kartlegging av områdebruk hos rein som ledd i bekjempelse av skrantesjuka (CWD)», og for videreføringen av tilsvarende prosjekt for elg som har pågått siden 2021. Disse prosjektene er finansiert av Miljødirektoratet (villrein), mens det for elg er Landbruksdirektoratet som finansierer prosjektet fra og med 2025, på grunn av den nye oppgavefordelingen mellom direktoratene. Prosjektene går med dagens kontrakter over flere år (2025-2027), og vi sender derfor en flerårig søknad for perioden til og med 2027. Dette er en videreføring av tilsvarende aktivitet og søknader for tidligere år, og vi har gjennom flerårige tillatelser allerede innhentet kommunale tillatelser (med unntak for Tinn) for perioden det her søkes om.

Stortingsmeldinga "Ein forbetra tilstand for villrein" understreker behovet for å spesielt videreføre tiltak knyttet til skrantesjuka og kunnskapsoppbygging om villrein generelt. Søknaden gjelder vår aktivitet knyttet til GPS-merking av villrein og elg, og senere oppfølging av disse. I 2026 er målet å merke inntil 28 villrein på Hardangervidda og i Setesdal, hvorav inntil 20 på Hardangervidda. Om nødvendig kan det bli aktuelt med supplerende merking i samme periode i 2027, men vi ønsker i utgangspunktet å unngå dette ved å merke et tilstrekkelig antall i 2026, og samtidig håpe at avgangen fra jakt høsten 2026 ikke blir vesentlig. Sist vinter ble det kun mulig å merke 4 simler på grunn av lite snø og dårlig vær. For elg er planen å avslutte GPS-merkingen i denne omgangen. Det innebærer at vi i løpet av 2026 vil fjerne GPS-halsbåndene fra de 20 elgene som fortsatt sender data. Dette vil vi gjøre ved å trigge en innebygd utløsermekanisme (såkalt «drop-off») som gjør at halsbåndet faller av dyret, hvorpå vi kan plukke opp halsbåndet.

For å kunne gjennomføre prosjektet på en forsvarlig og faglig god måte søker vi om tillatelse til nødvendig antall landinger og bruk av snøscooter. For merking av villrein i 2026 vil arbeidet trolig kunne gjennomføres i løpet av 2-4 dager (mest sannsynlig 3 dager) hvis forholdene er gode. Antall landinger og til dels godkjent datointervall for merking har tidligere vært behandlet ulikt av de tre tilsynsutvalgene, og vi viser til vedlagte vedtak fra Miljødirektoratet i forbindelse med en klagesak for 2025 (vedlegg 1). NINA ønsker også å bidra til redusert helikopterbruk, og vi har derfor avtalt med Miljødirektoratet og SNO at oppfølgingen av dødsvarsel og innhenting av GPS-sendere etter bruk av automatisk utløsermekanisme («drop-off») for villrein gjennomføres av SNO etter avtale med NINA. Og at de kan kombinere dette med andre oppdrag i den grad det lar seg gjøre. I utgangspunktet forventer vi derfor ikke at vi trenger benytte egne tillatelser for oppfølging av villrein i perioden ut 2027, men av hensyn til dyrevelferd og sikring av data trenger vi likevel tillatelser i tilfelle SNO er forhindret fra å gjennomføre nødvendige oppdrag. Dessuten er det behov for tilstrekkelige tillatelser for å følge opp dødsvarsel og innhenting av GPS-sendere fra elg i 2026, noe som ikke faller inn under oppgaver SNO kan ta på seg. Dette omfatter anslagsvis 8-12 landinger eller mindre ut ifra det antallet elger som trolig står innenfor verneområdets grenser, og hvor vi da vil bruke «drop-off» og deretter hente GPS-halsbåndet enten ved bruk av helikopter eller snøscooter, avhengig av avstander (ev. til fots ved korte avstander), værforhold og hvordan dette kan kombineres med annet arbeid (f.eks. villreinmerking).

Når det gjelder ny GPS-merking av villrein må vi ta høyde for at alle aktuelle dyr kan være lokalisert innenfor samme kommune/tilsynsutvalgsområde når merking pågår, og må derfor søke hver forvaltningsenhet om omfang tilsvarende vårt totale behov. Følgelig vil merkeaktiviteten innenfor hvert enkelt forvaltningsområde normalt være vesentlig lavere enn vårt totale behov. Generell stipulering av omfang av motorisert ferdsel er angitt i tabell 1.

Tabell 1. Oversikt over omsøkt motorferdsel. Nærmere forklaring gis over.

Del av prosjektet	Kjøretøy	Aktuell tidsperiode	Mengde
GPS-merking av villrein (og elg)	Helikopter	Årlig: 1. januar-31.mars. For villreinbukk frem til 15. april	Inntil to landinger per merking (+ mer ved bomskudd av bedøvelsespil)
Oppfølging av GPS-merkede dyr	Helikopter	Hele året	Nødvendig antall landinger i forbindelse med dødsvarsel eller innhenting av halsbånd etter drop-off.
Oppfølging av GPS-merkede dyr	Snøskuter	Årlig: 1.desember- 20.april	1-2 scootere inntil 3-5 ganger i løpet av vintersesongen.

Om prosjektene

Villreinprosjektet skal fortsatt samle data og frembringe kunnskap som kan bidra til et faglig grunnlag for lokale og sentrale myndigheters håndtering av situasjonen med skrantesjuke hos villrein på Hardangervidda. Posisjonsdataene tilgjengeliggjøres for ulike aktører på www.dyreposisjoner.no, og bidrar der blant annet til å styrke overvåkingen som SNO utfører for Miljødirektoratet. Data fra de GPS-merkede villreinene brukes også for å få best mulige villreintellinger som nå er en del av Kvalitetsnorm for villrein. Tellingene benyttes i neste omgang i modeller som beregner forekomst eller ev. sannsynlighet for fravær av skrantesjuke, og de benyttes av lokal villreinforvaltning i forbindelse med bl.a. kvotefastsettelse. Prosjektet vil gjennom GPS-merkingen også samle data som kan øke kunnskapen om graden av uønskede bieffekter av forvaltningstiltak. Dette inkluderer endringer i kalvingsdato og endret kjønnsrate hos fødte kalver i forhold til endret kjønns- og alderssammensetning av bukk. Data vil også benyttes til å undersøke hvordan CWD-tiltak (f.eks. endringer i jakttider og jaktuttak) kan påvirke atferden (bevegelsesrater, spredning) hos rein. Analysene vil i stor grad bli gjennomført og rapportert som en del av forskningsprosjektet #adaptCWD - <https://www.mn.uio.no/ibv/forskning/prosjekter/352554/index.html>, støttet av Forskningsrådet. I det samme forskningsprosjektet (#adaptCWD) vil det også gjennomføres analyser av overlapp mellom villrein, elg og hjort på Hardangervidda. Selv om det ikke er en del av det pågående prosjektet forventer vi også at data senere vil bli brukt i forbindelse med oppfølgingen av tiltaksplanen for Hardangervidda villreinområde.

Generelt om merking av villrein og elg

I forbindelse med prosjektet på og rundt Hardangervidda kan det bli nødvendig å merke årlig, men vi forsøker å begrense dette til hvert andre år eller sjeldnere dersom vi greier å opprettholde et tilstrekkelig antall fungerende sendere. Avgang av sendere skyldes oftest at dyr blir skutt i jakta, men også batteriets levetid, naturlig avgang, og i noen få tilfeller senderfeil. Antall gjenværende fungerende GPS-sendere til enhver tid, målene med prosjektet inkludert situasjonen med skrantesjuke, vil avgjøre hvor ofte det blir behov for å merke dyr på vidda.

Merkingen av villrein utføres i perioden 1. januar til 31. mars for simlene og frem til 15. april for bukkene. Mest sannsynlige tidsperiode er fra midten av februar, da det sjelden er stabile og gode nok forhold tidligere på vinteren. Eventuell merking av elg, noe som ikke er planlagt, vil i tilfellet utføres i perioden 1. januar til 31.mars.

Merking av villrein med bruk av helikopter er en gjennomprøvd metode og brukes også ved merking av en rekke klauvdyr og rovdyr i Norge og internasjonalt. Vi vil velge villrein fra ulike flokker for å sikre et mest mulig representativt utvalg. For villrein må det normalt landes to ganger med helikopter for hvert dyr (for elg vanligvis kun 1 gang) som merkes. Første gang etter at dyret er påskutt og det landes i ca. 10 minutter for å vente på at

dyret sovner. Den andre landingen er ved dyret for merking. Dersom det blir bomskudd med bedøvelsespiler, eller piler faller ut av påskutt dyr, blir det nødvendig med ytterligere landinger for å hente disse.

Merkingene gjennomføres av NINA sammen med veterinær med kompetanse på immobilisering av elg og villrein. Merking av hjortevilt forutsetter også godkjenning fra forsøksdyrforvaltning i Mattilsynet og Miljødirektoratet. Landinger blir gjennomført både innenfor og utenfor nasjonalparken/verneområdene. Hvor villreinflokkene står når værforholdene er gode nok styrer hvor merkingen skjer. Merking og annen bruk av helikopter gjennomføres normalt ikke i perioder med annen generell utfartsaktivitet i fjellet, slik som vinterferie og påskeferie.

Vi er kjent med at det i tiltaksplan for Hardangervidda foreslås å sammenstille eksisterende kunnskap om bruk av droner og andre teknologiske virkemidler til telling og merking av vilt, og vurdere om det finnes alternativer. Per i dag finnes det ingen gode alternativer til merking av villrein med helikopter i områder som Hardangervidda. Bruken av droner i sammenheng med merking vil trolig bli mer aktuell i fremtiden, men per i dag er ikke dette et realistisk alternativ for villreinmerking.

Ta kontakt med seniorforsker Christer M. Rolandsen (christer.rolandsen@nina.no, mobil 41613266) for spørsmål om prosjektet.

Med vennlig hilsen

Christer M. Rolandsen (sign.)
Seniorforsker/prosjektleder
NINA

Vedlegg:
«475.1_Vedtak i klagesak.pdf»

Adresseliste;
Tilsynsutvalet i Vestfold og Telemark for Hardangervidda nasjonalpark
postmottak@tinn.kommune.no
Postboks 14
3661 Rjukan

Viken tilsynsutvalg for Hardangervidda nasjonalpark
post@nore-og-uvdal.kommune.no
trine.lise.slatsveen@nore-og-uvdal.kommune.no
Nore og Uvdal kommune
3630 Rødberg

Tilsynsutvalet i Vestland for Hardangervidda nasjonalpark
tilsynsutvalet.hordaland@ullensvang.kommune.no
Sandvikevegen 11
5780 Kinsarvik

Tinn kommune, postmottak@tinn.kommune.no
Postboks 14
3661 Rjukan

Kopi:

Ulvik Herad, postmottak@ulvik.kommune.no
5730 Ulvik

Hol kommune, postmottak@hol.kommune.no
Kommunehuset

3576 Hol

Eidfjord kommune, postmottak@eidfjord.kommune.no
5783 Eidfjord

Ullensvang Herad, postmottak@ullensvang.herad.no
Heradshuset
5780 Kinsarvik

Vinje kommune, postmottak@vinje.kommune.no
3890 Vinje

Nore og Uvdal kommune, post@nore-og-uvdal.kommune.no
Kommunehuset
3630 Rødberg

Hardangervidda villreinutval, v/ Svein Erik Lund, sel@noreuvdal.no
Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet, v/ Hilde Mari Omlid, hardangerviddaområdet@statsforvalteren.no

— Miljødirektoratet, post@miljodir.no
Landbruksdirektoratet, postmottak@landbruksdirektoratet.no